

Javaslat

a

**„KECSKEMÉT SZECCESSZIÓS VÁROSMAGJA,
KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A CIFRAPALOTA ÉPÜLETÉRE”**

Magyar Értéktárba történő felvételéhez

**Készítette:
Kecskeméti Katona József Múzeum**

**Dr. Rosta Szabolcs
igazgató**

Kecskemét, 2018. június 27.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Bács-Kiskun Megyei Értéktár Bizottság

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: **dr. Bankó Ágnes**

Levelezési cím: **6000 Kecskemét, Deák Ferenc tér 3.**

Telefonszám: **76/513-813**

E-mail cím: **bankoagnes@bacskiskun.hu**

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

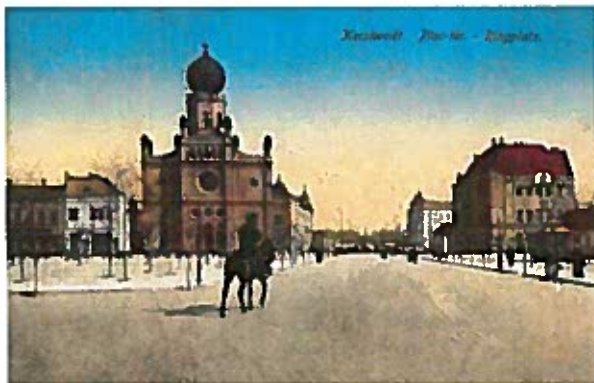
☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☒ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti értéket tartalmazó értéktár megnevezése

- **Kecskeméti Települési Értéktár**
- **Bács-Kiskun Megyei Értéktár**

4. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Jókai Mór így kezdte visszaemlékezését az 1840-es évek Kecskemétjéről: „Akkor még a puszták metropolisa volt: nagy falu, negyvenezer lakossal. A hosszú, széles főutca kezdetén nagy terpedt gömbölyű tetejű nádpaloták fogadják az utast: a szárazmalmok; kétoldalt egyforma alakú földszintes házak, elöl rácskerítéssel, liciummal.” És így írt az 1910 körüli Kecskemétről Haraszthy Lajos a Magyarország vármegyéi és városai című sorozat megfelelő kötetében: „Hatalmas, nagy tér áll előttünk, a Piacz-tér, újabban Szabadság-tér, mely alig két évtizedes fejlődésnek az eredménye. Azelőtt itt utcaszorok voltak, a melyeket lebontottak, hogy a teret kellőképpen megnagyobbítsák. [...] Egyébként minden oldalról csupa emeletes házak övezik és egész sereg modern palota épül éppen most nemcsak a főtéren, hanem a főbb és mellékutcákban is.”

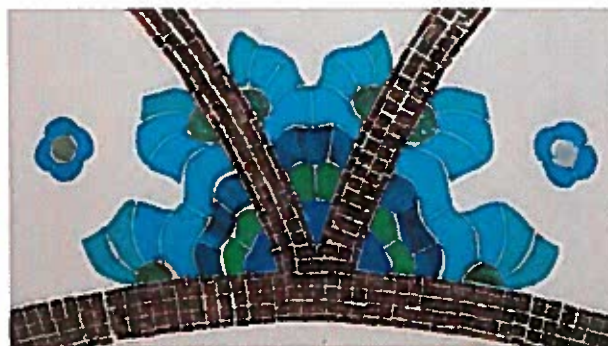
Kecskemét főtere és az újonnan megnyitott Rákóczi út 1905-ben és 1914-ben

S végül lássuk, mit tekintett mindenki számára szóló tanulságnak *Lyka Károly*, a századelő nagytekintélyű művészettörténésze: „*Kecskemét városa székházat építtetett, még pedig helyes érzékkel modernt és magyarosat. Egyike ez a legszebb ilyfajta magyarországi épületeknek. Tetszett az embereknek: formáit, a melyek eleinte talán újságuk miatt különöseknak hathattak, szép lassan megszokták, azután rájöttek az új ízlés szépségeire, végre megszerették a művet. A kecskemétiak azonban nem álltak meg ennél az első stációnál. Mikor nemrégiben bérházat akart a város építtetni: ismét modern és magyaros tervet kívántak. A bérház javában épül, még pedig általános érdeklődés közepette. Előre tudjuk, hogy megszeretik ezt is és a harmadik épület, a melyet a város építtetni fog, ismét magyaros lesz. (...) Csak Kecskemét példáját kell utánózni.*”

Lechner 1910-ben festett vizitorony terve, ill. a Városháza (Lechner Ödön és Pártos Gyula, 1893–1897)

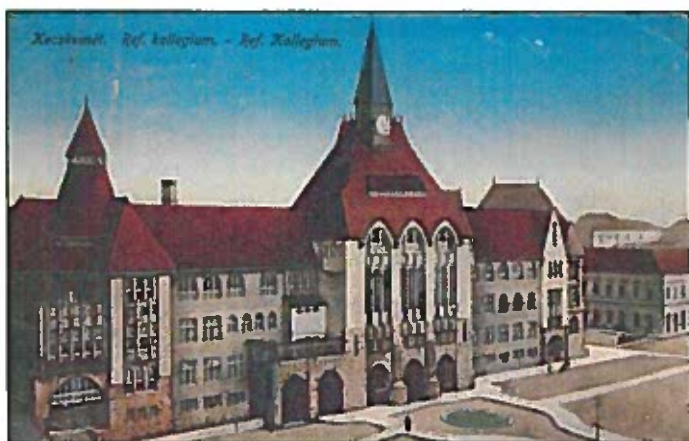
Kecskemét azon városok közé tartozott, ahol az urbanizáció nem a kiegyezés utáni általános konjunktúra idején, hanem a millennium és az azt követő években teljesedett ki, így a városképet elsődlegesen már nem a historizmus, illetve az eklektika, hanem a századfordulás-szeccessziós építészeti irányzatok határozták meg. Kecskemét több szempontból is különleges főterei építészeti együttese ennek köszönhetően a Trianon utáni Magyarországon egyedülállónak számít, mivel legközelebbi rokonai (pl. Szabadka, Marosvásárhely, Nagyvárad) ma már határainkon túl találhatóak. *Kada Elek*, Kecskemét aranykorának polgármestere 1912-ben, a *Vasárnapi Újságban* így foglalta össze azt, hogy miképpen lett a „puszták metropolisa” Magyarország többször is legszebbnek választott főterü városa: „*Kecskemét ősi város építkezése már nem felelt meg a mai kor ízlésének és az emelkedő forgalomnak, minek következtében új városszabályozási terv készült és ez alapon régi városrészekben új utcák nyitattak és a szabályozással a központi piacztér is nagymérvben bővítettett. Ez a nagyobb arányú szabályozás maga után vontta azt, hogy újabb monumentális jellegű épületek keletkeztek, mely építkezéseknél a hatóság nagy súlyt helyezett arra, hogy azokban a magyar építő művészet legújabb irányai jellegzetes kifejezést nyerjenek; mely iránynak legelső képviselője Lechner Ödön, a ki munkáját Kecskeméten az új városháza építésével kezdte meg...*”

Komor Marcell–Jakab Dezső: Ifjúsági Otthon és Otthon Mozi, az egykori Iparos Otthon (1906–1907)

Sokszor említett tény, hogy a kecskeméti épületeken, különösen a főterieken három századfordulás-szeccessziós építészeti irány, korszak tanulmányozható. Az 1897. december 26-án felavatott Városháza *Lechner Ödönnek*, a magyar szeccessziós építészet legnagyobb

alakjának egyik főműve, s akinek egyik legbámulatosabb alkotása lett volna meg nem valósult terve, a Rákóczi-szoborral egybekomponált, Zsolnay-kerámiával díszített, 52 méter magas víztorony az 1910-es évek elején. A Lechner-iskolához tartozik az 1902–1903-ban emelt, Zsolnay-kerámiával (majolika, pirogránit, eozin) gazdagon díszített városi bérház, népszerű nevén a Cifrapalota (*Márkus Géza*), illetve a *Komor Marcell–Jakab Dezső* páros által tervezett Iparos Otthon.

Mende Valér: Református Újkollégium (1911–1913) és a Luther-palota (1910–1912)

S végül egy már modernebb felfogású, a kortárs nemzetközi építészet irányzataihoz szervesen illeszkedő, még szecessziósnak mondható stílust képviselt az 1910-es évek elején az ún. „Fiatalok” elnevezésű csoport. Közülük *Mende Valér* (Református Főgimnázium és Jogakadémia; Luther-udvar) és a *Jánszky Béla–Szivessy Tibor* páros (Városi Kaszinó és a Gazdasági Egyesület Székháza; a hatvanas években lebontott II. katolikus bérház; ill. a főtértől távolabb a Mátyás téri elemi iskola és a művésztelepi épületegyüttes) munkássága kötődik jelentős alkotásokkal Kecskeméthez. Az utóbbi épületekhez kapcsolódtak a Kecskeméti Művésztelep tagjainak első megbízásai, ahol a szecesszió ideáinak megfelelően valódi Gesamtkunstwerk teljesítmény jött létre (pl. a Városi Kaszinó esetében *Falus Elek* tervezte az enteriőrt, köztük a nagyterem dekorációját a színes üvegablakokkal, kandallóval, díszítőfestéssel; a Rákóczi útra néző homlokzatán pedig *Iványi Grünwald Béla* allegorikus szekciói voltak egykor).

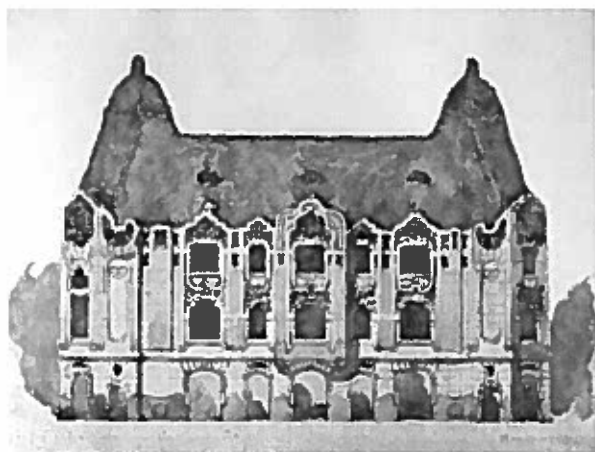
A Népbank palotája (Korb Flóris, 1910–1912), és a Városi Kaszinó (Jánszky Béla és Szivessy Tibor) részlete Iványi Grünwald Béla falképeivel (1910–1911)

Az előbbieken körvonalazott három csoporton kívül eső, de szecessziósnak tekinthető épület még a főtéren a közvetlenül a II. katolikus bérház mellett, s azzal egy időben (1910–1912) felépített Kecskeméti Kereskedelmi és Ipar-Hitelintézet és Népbank palotája (tervezte *Korb*

Flóris), és a legújabb kutatások szerint egy helyi építőmester, *Stoy Antal* által 1913/14-ben tervezett és csupán 1918-ban átadott Tormássy bérpalota (ismertebb nevén izraelita bérház) az Iparos Otthonnal szomszédos telken.

A CIFRAPALOTA

A kecskeméti városi tanács 1902. április 30-i közgyűlésén határozott első bérházának felépítéséről. A helyszín a frissen kijelölt – 42 m széles és 520 m hosszú – modern sugárút főteri „kapuja”. Az épület tervezésével a fiatal Márkus Gézát (1872–1912) bízták meg, aki mindösszesen harminc napot kapott a tervek elkészítésére. Az első terveket azonban pénzügyi okok miatt kellett újra gondolni, így a Rákóczi úti homlokzat két sarkára tervezett (boglya)kupolákat elhagyta a tervező, és a kő borítású lábazat helyett vakolt készült. Az 1902. augusztus 6-án megtartott közgyűlésen már az „ajánlati versenytárgyalás” eredményét veszik tudomásul. Az építési munkálatokat több csoportra osztották. Ezek közül a kivitelezés legnagyobb összegű részét (107.886 korona) Mészáros János építőmesterre és társára bízták. Az építkezést hamarosan meg is kezdték, ugyanis a szeptember 30-i közgyűlésen már „az építés alatt levő városi bérház” került a napirendre. Az épület kivitelezése mai mértékkel mérve is rendkívüli gyorsasággal zajlott. A Művészet folyóirat 1903/5. számában bemutatott, 1903 augusztusában készült fényképfelvételen már a teljesen kivitelezett épületet láthatjuk kívülről.

„Kecskemét város bérpalotájának” első tervvázlata (*Művészet* 1902/4.) és az 1903 augusztusában készült felvétel a Cifrapalotáról (*Művészet* 1903/5.)

„...az 52 méter széles Rákóczi-út piaczi torkolatának egyik sarkán van a Kereskedelmi Kaszinó, melynek tervezője a Zsolnay által készített majolikáknak dúsabb alkalmazása által iparkodott nagyobb hatást elérni, s melynek szépsége fölött eltérők ugyan a nézetek, de művészet fejlődési szempontból mindig egyik legérdekesebb háza lesz a városnak.” (*Kada Elek* polgármester, 1912)

A kecskeméti épületen a legtöbb megoldás a Lechner-iskola jellemzőit mutatja, így például a hullámzó vonalú attikának, mint a felvidéki pártázatos reneszánsz jellegzetes – akkortájt magyar eredetűnek, így magyarosnak gondolt – elemének, tudatos felhasználása. De a leginkább ez a Cifrapalota külső díszítésén, a vakolatarchitektúrával is tagolt homlokzat színes majolikabetétein, a plasztikus, kék, zöld és piros pirogránit ornamentein, illetve a magas tető mázas cserepein és organikus formálású, fantáziadús, szintén pirogránit „kéményein”, „gombáin”, „galamb-kibúvóin”, „virágdíszein” látható, melyek mind a pécsi Zsolnay-gyár termékei. Az első és a második emelet zöldre festett ablaksorai között, illetve a pártázaton a cifraszűrök rátéteihez hasonlatosan megjelenő (véleményünk szerint elsősorban innét eredeztethető az épület országszerte kedvelt elnevezése, s nem csupán a gazdag díszítettségre utal), változatos formájú, összesen 37 majolikamezön (mind több darabból

állították össze) a nemzetközi, florealis szecessziós ornamentika magyar népművészeti motívumokkal keveredik. Tervezőjük valószínűleg maga a dekorációs feladatokban is jártas építész lehetett, mindemellett a népművészeti motívumok esetében, több kortársához hasonlóan, nála is jogosan feltételezhetjük Huszka József nagyhatású mintakönyveinek, albumainak (*Magyar díszítő stíl*, 1885; *Magyar ornamentika*, 1898) egyedi felhasználását. A Cifrapalota külső összhatásában, így igen áttételesen ugyan, de nem elhanyagolhatóan szerepet kaphattak Huszka ifjúkori élményei, melyek a 19. század második felében virágzó alföldi szücs- és szürdísztítés felől érték, s főleg e téren végzett saját kutatásai, gyűjtése (pl. Szegeden, Egerben, Debrecenben).

A Cifrapalota főtéri homlokzata és a Zsolnay-gyár kerámiadiszei napjainkban

Az épületet, minden bizonnyal gazdaságossági okokból, többfunkciósra tervezték. A földszinten bérbe adható üzletek, raktárak sorakoztak. Az egykori üzletportálok, illetve kirakatok – számuk a korabeli fotográfiák és a tervrajzok alapján, eredetileg összesen 19 lehetett (+ 1 ablak) – helyén viszont ma már többnyire ablakok vannak. Valamikor a második világháború – talán a szakszervezeti székházzá alakítás – után csökkentették le az egykori bejáratok számát, először kettőre (Klapka utca és a mai Csányi János körút), majd ezt növelték háromra, amikor a 2004-es felújítás során új, főtérrre néző főbejáratot alakítottak ki. Az első emeleten a Kereskedelmi Kaszinó díszterme és egyesületi helyiségei, míg a második emeleten bérlakások voltak kialakítva. A több funkció megfelelő elválasztása érdekében két lépcsőház is épült, melyek közül a díszesebbik a kaszinó dísztermébe vezetett, s mélyen beugrik az udvar terébe. Az épület belső díszítése visszafogottabb, s elsősorban az ovális alaprajzú Pávás teremre összpontosul. A kék eozinmázás csempék; a meggypiros és kék mázas pirogránit díszek; a festett gipsztukkóból kivitelezett, de eredetileg eozinos kerámiából tervezett nyolc páva; a ma már hiányzó hatalmas tükrök és ornamentális falfestés (utóbbi a két szív alakú mezőben); az elsősorban az ablakokkal szembeni oldalon alkalmazott, egykor arany hátterű, gazdag stukkóegyüttes; az azt hordozó, egészen a rabcifalás megoldású mennyezetig felnyúló vakolatarchitektúra, majd annak hullámvonalas lezárása (lásd a homlokzat pártamotívumát); s végül a két sárgaréz csillár (kék színű és szív alakú Tiffany-üveg berakással) motívumaiban, részben pedig a különféle alkalmazott anyagok és technikák terén is az épület külső kialakítása, díszítése köszön vissza.

Az épületet a II. világháború után szakszervezeti székházként használták, majd 1982–1983 között felújították és a múzeumi funkciók ellátásának megfelelően alakították át. A Cifrapalota 1983-tól kezdve a Katona József Múzeum képzőművészeti gyűjteményének otthona, majd 1996-tól egyben a múzeum kiállítóhelyeként is működik. A II. emeleten látható az ország egyik legnagyobb és legjelentősebb képzőművészeti gyűjteményének állandó kiállítása (19–20. századi magyar művészet, köztük pl. Tóth Menyhért, Mednyánszky László, Farkas István, Egry József, Vaszary János, Fényes Adolf alkotásaival), míg az I. emeleten a Duna-Tisza köze legszebb avar kori leletei, köztük a kunbábonyi fejedelmi sír kincsei. A földszinten és az első emeleten történeti, régészeti, néprajzi, művészettörténeti időszaki kiállítások váltják egymást, köztük például 2002 óta a Kortárs Keresztény Ikonográfiák

Biennálék. A Cifrapalota reprezentatív belső terei, különösen a Pávás terem lehetőséget nyújt konferenciák, előadások, koncertek, bálak, tanácskozások és más események, rendezvények megtartására is. A kiállítóhely múzeumi háttér által garantált magas minőségű, közönségbarát programjai kívánatos és választható alternatívaként léphetnek fel a szabadidős programok sorában. Az iskolai oktatáshoz kiváló kiegészítő ismereteket nyújtanak a múzeumi kiállítások óvodás kortól középiskolásokig. Az év leglátogatottabb napja, több mint hatezer érdeklődővel, a Múzeumok éjszakája, amikor nem csak jelképesen, hanem a valóságban is kinyílik a főtérre nyíló kapu. A Cifrapalota ma már a térség leglátogatottabb múzeumi kiállítóhelye, mely évente kb. 25.000 látogatót fogad.

5. Indoklás a Magyar Értéktárba történő felvétel mellett, kitérve a nemzeti érték országos jelentőségének bemutatására

Kecskemét főtere két szempontból is különlegesnek számít. Az egyik a vallási türelem sok évszázados és folyamatos jelenlétét bizonyítja városunkban, melynek legszembetűnőbb jele, hogy a kiegyezés körüli évekig bezárólag az összes felekezet temploma felépült a főtérhez kötődően, ami Európában is egyedülálló jelenség. Kecskemét több szempontból is különleges főtéri építészeti együttesének másik fontos eleme pedig, hogy azt alapvetően a szecessziós („modern és magyaros”) irányzatok határozzák meg, melynek köszönhetően a Trianon utáni Magyarországon egyedülállónak számít, hiszen legközelebbi rokonai (pl. Szabadka, Marosvásárhely, Nagyvárad) ma már határainkon túl találhatóak. A magyar szecessziós építészet ilyen léptékű városképformáló hatása még az említett városok között is unikumnak tekinthető. Ehhez mindenképpen kellett egy nagyformátumú polgármester, Kada Elek (1897–1913), aki Lechner Ödön tanácsait rendszeresen megfogadva, a korszak legtehetségesebb fiatal építészeinek (pl. Márkus Géza, Komor Marcell, Mende Valér, Jánszky Béla) adott munkát, köztük olyan országosan is kiemelkedő jelentőségű és ismertségű épületeket emelve, mint a Városháza és a Cifrapalota.

Bár Márkus Géza 1912-ben bekövetkezett korai haláláig még majd egy évtizeden át alkotott, mégis minden egyes róla író építész vagy művészettörténész a kecskeméti Cifrapalotát, az első igazán jelentős, s teljes egészében önálló munkáját emlegeti úgy, mint építészeti működésének egyértelmű csúcspontját. Annak ellenére, hogy az alkotót és e művét a szakirodalom besorolta a Lechneri életműből táplálkozó irányzatba, s azt képviselő építészek (például Komor Marcell és Jakab Dezső, Raichle Ferenc) közé, a Cifrapalota egyben a magyar szecesszió egyik legegységesebb teljesítménye. Az adott iskolára jellemző elemeket ugyanis Márkus nem szó szerint idézetként használta fel, hanem a rá oly jellemző képzőművészeti hajlamai, törekvései jegyében egyszerre vitt bele szobrászi, festői, iparművészeti, sőt színházi működésére is jellemző mozzanatokot. Épülete úgy vált az ún. „magyaros szecesszió” egyik legkiemelkedőbb példájává, s bizonyos értelemben társtalanná is, hogy Márkus a későbbiekben (pl. az egykori Erdey-féle szülészeti és nőgyógyászati szanatórium a budapesti Bakáts téren, később Schöpf-Merei-kórház; a Spiegel Frigyessel együtt tervezett kolozsvári nyári színház; a Komor Marcell – Jakab Dezső párossal együtt tervezett egykori Népopera, ma Erkel Színház) meglehetősen eltávolodott az itt képviselt felfogásától, építészeti iránytól.

6. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

- *Cifrapalota (A kecskeméti főtér történelmi épületei 1.)* Szerk.: Lovas Dániel. Az épületmonográfiai fejezetek: ifj. Gyergyádesz László. Kecskemét, 2015
- Gyergyádesz László, ifj.: „Csak Kecskemét példáját kell utánozni.” – Márkus Géza: *Cifrapalota*. In: Magyar Iparművészet, 2014/4. pp. 27–32.
- Gyergyádesz László, ifj.: „Modern és magyaros”. *Kecskemét főterének századfordulós szecessziós épületei*. In: *A Kecskeméti Művésztelep első korszaka (1909–1919)*.

Tanulmányok • Adattár. Szerk.: ifj. Gyergyádesz László és Osztényi Éva. Kecskemét, 2012. pp. 3–25.

- Gyergyádesz László, ifj.: *Kecskemét művészettörténeti öröksége. II. Óriás faluból mintaváros – Kecskemét a századfordulón és a századelőn.* In: Gyergyádesz László, ifj., Iványosi-Szabó András, Iványosi-Szabó Tibor és Lovas Dániel: *Kecskemét. Képes városkalauz.* Kecskemét, 2008 pp. 88–125.
- Gyergyádesz László, ifj.: *Kecskemét. A főtér és környékének művészeti emlékei és gyűjteményei.* Kecskemét, 2005 (interneten: www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Kecskemet/...)
- Gyergyádesz László, ifj.: *Könyvecske a Kecskeméti Képtárról és a Cifrapalotáról.* Kecskemét, 2003
- Gyergyádesz László, ifj.: *Magyar zsidó építészek és a századfordulós-szecessziós építészet Kecskeméten.* In: *Kecskemét és a magyar zsidó képzőművészet a 20. század első felében.* Kecskeméti Katona József Múzeum, 2014. április 10–július 27. Könyvkatalógus. Írta és szerk.: ifj. Gyergyádesz László. Kecskemét, 2014. pp. 13–18.
- Juhász István: *Kecskemét város építéstörténete.* Kecskemét, 1998
- Simon Magdolna: *A Cifrapalota.* In: *Forrás*, 1983/9. pp. 55–60.
- Sümegi György: *A kecskeméti városháza.* Kecskemét, 1996
- Sümegi György: *Építészeti törekvések Kecskeméten a századfordulón 1890–1919.* In: *Bács-Kiskun megye múltjából IX.* Szerk. Iványosi-Szabó Tibor. Kecskemét, 1987. pp. 357–422.

7. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

<http://muzeum.kecskemett.hu/muzeumok/cifra.php>

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

- 57 db archív és napjainkban készült fotó PDF dokumentumban

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek:

- *Cifrapalota* (A kecskeméti főtér történelmi épületei 1.) Szerk.: Lovas Dániel. Az épületmonográfiai fejezetek: ifj. Gyergyádesz László. Kecskemét, 2015
- Gyergyádesz László, ifj.: „Csak Kecskemét példáját kell utánozni.” – Márkus Géza: *Cifrapalota.* In: *Magyar Iparművészet*, 2014/4. pp. 27–32.
- Gyergyádesz László, ifj.: „Modern és magyaros”. *Kecskemét főterének századfordulós-szecessziós épületei.* In: *A Kecskeméti Művésztelep első korszaka (1909–1919). Tanulmányok • Adattár.* Szerk.: ifj. Gyergyádesz László és Osztényi Éva. Kecskemét, 2012. pp. 3–25.
- Gyergyádesz László, ifj.: *Kecskemét művészettörténeti öröksége. II. Óriás faluból mintaváros – Kecskemét a századfordulón és a századelőn.* In: Gyergyádesz László, ifj., Iványosi-Szabó András, Iványosi-Szabó Tibor és Lovas Dániel: *Kecskemét. Képes városkalauz.* Kecskemét, 2008 pp. 88–125.
- Gyergyádesz László, ifj.: *Kecskemét. A főtér és környékének művészeti emlékei és gyűjteményei.* Kecskemét, 2005
- Gyergyádesz László, ifj.: *Könyvecske a Kecskeméti Képtárról és a Cifrapalotáról.* Kecskemét, 2003
- Juhász István: *Kecskemét város építéstörténete.* Kecskemét, 1998

- Kada Elek: *Az újra épülő Kecskemét.* In: Vasárnapi Újság, LIX, 1912/27. p. 540–541.
- Simon Magdolna: *A Cifrapalota.* In: Forrás, 1983/9. pp. 55–60.
- Sümegi György: *Építészeti törekvések Kecskeméten a századfordulón 1890–1919.* In: Bács-Kiskun megye múltjából IX. Szerk. Iványosi-Szabó Tibor. Kecskemét, 1987. pp. 357–422.
- Kecskemét Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Mérnöki Iroda, Öveges László, irodavezető, városi főépítész ajánló levele

3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

- Ifj. Gyergyádesz László művészettörténész-főmuzeológus, a Kecskeméti Katona József Múzeum Képzőművészeti Gyűjtemény vezetőjének nyilatkozata a fényképek felhasználására vonatkozóan